

Розвиток ринкової торгівлі у Донецькому регіоні

Пархасва Н.В.

Україна, м. Донецьк, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

В статті представлені результати дослідження стану підприємств ринкової торгівлі Донецької області, виділені тенденції і проблемні питання розвитку, а також пропонуються напрямки подальшого регулювання торгівлі на ринках регіону.

Сьогодні від 40 до 60% сімейного бюджету в багатьох країнах світу витрачається на придбання продуктів харчування. Це свідчить про те, наскільки важливою складовою є безперервне забезпечення населення харчовими продуктами через мережу торговельних підприємств різних форматів і форм власності. Незважаючи на велику чисельність супермаркетів, універсамів і невеликих продуктових магазинів біля дому, місцеві жителі ставляться цілком лояльно й часто роблять покупки саме на ринках, бо відносно низькі ціни для багатьох споживачів є основним мірилом привабливості.

За даними проведених досліджень підприємств ринкової торгівлі у 2006 р. в Донецькій області функціонувало 400 ринків на 91,2 тис. торговельних місць. Протягом року мережа ринків скоротилась на 6 одиниць, кількість торговельних місць зменшилася на 500 одиниць [1]. Ці зміни обумовлені як закриттям ринків, так і розширенням діючих і відкриттям нових. Так, з причин економічної недоцільності подальшого функціонування закрито 19 ринків на 3289 торговельних місць в містах: Горлівка, Донецьк, Дружківка, Єнакієве, Костянтинівка, Макіївка, Селидове, Слов'янськ, Харцизьк, та в Амвросіївському і Артемівському районах. Разом з тим, в області було відкрито 13 нових ринків на 2109 торговельних місць в житлових комплексах Горлівки, Донецьку, Єнакієва, Маріуполю, Слов'янську. За рахунок розширення території існуючих ринків кількість торговельних місць збільшилася на 680 одиниць.

Таким чином, станом на 01.01.2007 р. кількість ринків в Донецькій області склала 394 одиниць на 90,7 тис. торговельних місць, загальною площею 1983886 кв. м. Протягом поточного року було завершено будівництво та введено в експлуатацію 4 ринки. Крім того, на даний час здійснюється поетапна реконструкція на 147 ринках, модернізація на 108 ринках, поліпшено матеріально-технічну базу 47 лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи, проводяться інші заходи щодо благоустрою ринків, покращення умов для роботи продавців та підвищення рівня обслуговування споживачів. Всього на вдосконалення діяльності ринків за звітний період витрачено

більш ніж 23 млн грн власних коштів СПД [1]. Однак в цілому слід відзначити збереження тенденції скорочення кількості ринків, хоча вони продовжують відігравати суттєву роль в соціальному житті населення області.

Сучасні ринки не тільки забезпечують робочі місця для багатьох жителів області та надають можливості організації виїзної торгівлі виробникам продукції, ці підприємства є засобом суттєвого наповнення місцевих бюджетів. Якщо в 2005 р. сума ринкового збору складала 27,3 млн грн і питома вага в загальному надходженні місцевих податків – 51,9%, то в 2006 р. надходження ринкового збору склали 28,2 млн грн, а питома вага зросла до 54,8%; за результатами першого півріччя 2007 р. у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року надходження до бюджету області зросли ще на 1,6%.

Одним з пріоритетних напрямків організації ринкової торгівлі в Донецькій області є робота по залученню на ринки безпосередніх сільгоспвиробників і стимулювання продажу сільгосппродукції. Реалізація сільгосппродукції на даний час здійснюється більш ніж на 10 тис. торговельних місцях (прилавках) та на 242 спеціалізованих майданчиках, розрахованих на 2000 автотомісць. Систематично проводиться робота щодо врегулювання взаємовідносин між керівниками ринків та підприємцями: на 150 ринках області виробники продукції та торговельні фірми працюють за двосторонніми договорами, усього укладено 16183 договорів. Крім того, адміністраціями ринків створюються привабливі умови щодо сплати ринкового збору та послуг (на 82 ринках 3463 торговельних місць звільнені від оплати послуг і ринкового збору (повністю або частково), 2244 торговельних місць на 50% звільнені від сплати ринкових послуг. За участю сільгоспвиробників у 2007 р. проведено 287 ярмарок, під час яких сплата ринкового збору та послуг ринків не стягувалася.

На сучасному етапі розвитку ринкової торгівлі актуальності набуває питання упорядкування земельних відносин, повноти сплати ринками земельного податку та орендної плати за землю. Із загальної кількості ринків земельні ділянки мають у постійному користуванні 82 підприємства (580008 кв. м), у приватній власності знаходяться площі 12 ринків (149353 кв. м), 136 ринків орендують земельні ділянки (699353 кв. м). В стадії переоформлення документів знаходиться 25 ринків.

За даними податкової адміністрації в Донецькій області за 2006 р. сплачено понад 594 тис. грн, в тому числі 20,7 тис. грн земельного податку та 574 тис. грн орендної плати за землю. Разом з тим, як показує реальний стан справ, є непоодинокі факти самовільного захвату земельних ділянок ринками області та нецільового використання земель. З початку 2007 р. в області ліквідовано 115 стихійних ринків та місць несанкціонованої торгівлі, разом з тим у ряді міст та районів стихійна торгівля

продовжує існувати. Тобто актуальною проблемою є відповідне оформлення земельних стосунків, що у свою чергу є резервом поповнення місцевих бюджетів за рахунок сплати за фактично зайняту площу.

Сучасний стан функціонування ринків, по-перше, передбачає посилення вимог до порядку здійснення торговельної діяльності, запобігання проявам несумлінної конкуренції, посилення захисту прав учасників торгівлі на ринках, визначення в установленому порядку відповідальності продавців і адміністрацій ринків за порушення Правил торгівлі на ринках, посилення вимог до професійної підготовки осіб, які здійснюють управління ринками та працюють безпосередньо за прилавками.

По-друге, з метою недопущення необгрунтованого підвищення плати за послуги, які надаються ринками, збереження її стабільності та забезпечення соціального захисту населення від необгрунтованого зростання цін на товари, необхідно запроваджувати заходи щодо регулювання розмірів плати за ринкові послуги. Вимога щодо встановлення граничних розмірів сплати за послуги, які надаються ринками з продажу продовольчих та непродовольчих товарів, міститься у Регіональній угоді між облдержадміністрацією та профспілковими об'єднаннями [2], однак більша частина адміністрацій ринків не беруть до уваги подібні розпорядження.

Таким чином, основними напрямками регулювання торгівлі на ринках Донецької області мають бути наступні заходи:

- розробка програми (механізму) для припинення стихійної торгівлі;
- удосконалення земельних відносин;
- розробка механізму приведення тарифів за послуги ринків у відповідність з їх економічним обгрунтуванням;
- удосконалення чинного порядку справляння ринкового збору;
- розмежування міри відповідальності за порушення правил торгівлі та інших нормативних вимог на ринках між органами контролю і нагляду;
- чітке визначення повноважень адміністрацій ринків з питань забезпечення продавцями вимог правил торгівлі та чинного законодавства, регламентуючого здійснення підприємницької діяльності на ринках;
- усунення протиріч з питань отримання професійної підготовки кадрів для здійснення підприємницької діяльності на ринках.

Перелік посилань

1. *Звіт відділу торгівлі обласного департаменту АГП Донецької області – Донецьк: Головне управління статистики у Донецькій області, 2007 р.*
2. *Програма економічного й соціального розвитку Донецької області на 2007 р.*